

הבא ולא יותר? אלא אפלו בכל יום יום שאם האור הזה לא היה, העולם לא יוכל להתקיים, שכתוב (תהלים פט) אמרתי עולם חסד בנה. האור הזה זרע אתו הקדוש ברוך הוא בגן עדנו, ועשה אותו שורות שורות על ידי הצדיק הזה, שהוא הגנן של הגן, ונטל את האור הזה וזרע אותו זרע אמת, ועשה אותו שורות שורות בגן, והוליד והצמיח ועשה פרות, ומתם גזון העולם. זהו שכתוב אור זרע לצדיק וגו'.

וכתיב, (ישעיה סא) וכגנה זרועיה תצמיח. מי הם זרועיה? אלה הם הזרעים של האור הראשון שהוא תמיד זרוע, ועכשו מוליד ועושה פרות, ועכשו הוא זרוע. כראשונה, בטורם שאיכל העולם את הפרי הזה, הוליד הזרוע הזה ונותן פרי ולא שוכף. ולכן כל העולמות נזונו בספוקו של אותו הגנן שנקרא צדיק, שאינו שוכף ולא פוסק לעולמים.

פרט לזמן שישאל בגלות. ואם תאמר, בזמן הגלות כתיב, (איוב יד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש, ואיך עשה תולדות? אלא כתיב זרע, והוא תמיד זרוע, ומיזם שפסק אותו נהר לא נכנס לגן (בגן) אותו הגנן. ואותו אור שהוא תמיד זרוע, עושה פרות, וממנו ומעצמו נזרע ככראשונה ולא שוכף תמיד, כמו גן שעושה תולדות, ומאותו הזרוע נופל בו במקומו, ומעצמו עושה תולדות ככראשונה. ואם תאמר שאותם תולדות ופרות היו כמו שהיה בזמן שהגנן שם - לא כן, אבל לא נמנע הזרוע הזה לעולמים. כמו זה ותורה אור. התורה שנתנה מצד אותו האור הראשון,

לעלמא דאתי ולא יתיר. אלא אפילו בכל יומא ויומא דאי לא הוי האי אור, עלמא לא יכיל למיקם, דכתיב, (תהלים פט) אמרתי עולם חסד בנה.

האי אור זרע ליה קדשא בריך הוא בגנתא דעדנו, ועביד ליה שורין שורין, על ידוי דהאי צדיק, דאיהו גננא דגנתא, ונטיל להאי אור, וזרע ליה זרועא דקשוט. ועביד ליה שורין שורין בגנתא ואוליד ואצמח ועביד פריין, ומנייהו אתון עלמא, הדא הוא דכתיב, (תהלים צז) אור זרע לצדיק וגו'.

וכתיב (ישעיה סא) וכגנה זרועיה תצמיח. מאן זרועיה. אלין זרועי דאור קדמאה, דאיהו זרוע תדיר, השתא אוליד ועביד איבין, והשתא זרוע איהו, בקדמיתא, עד לא ייכול עלמא איבא דא, אוליד זרועא דא ויהיב איבא ולא שכיף. ועל דא, כל עלמין אתזנו בספוקא דההוא גננא, דאקרי צדיק, דלא שכיף ולא פסיק לעלמין.

בר בזמנא דישאל בגלותא. ואי תימא בזמנא דגלותא כתיב, (איוב יד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש, הין עביד תולדין. אלא כתיב זרוע, זרוע איהו תדיר, ומיזמא דאפסיק ההוא נהר. גנתא (ס"א בגנתא) לא עאל (דף קס"ו ע"א) ביה ההוא גננא. וההוא אור דאיהו זרוע תדיר, עביד איבין ומנייה ומגרימיה אזרע בקדמיתא, ולא שכיף תדיר. כגנתא דעביד תולדין, ומההוא זרוע נפיל ביה באתריה, ומגרימיה עביד תולדין כדבכדמיתא. ואי תימא, דאינון תולדין ואיבין הוו כמה דהנה בזמנא דגננא תמן. לאו הכי. אבל לא אתמנע זרוע דא לעלמין.

בגננא דא ותורה אור, אורייתא דאתיהיבת מסטרא דההוא אור קדמאה,

כף נזרע תמיד בעולם ועושה תולדות ופרות ולא שוכף לעולמים, ומאותו הפרי שלו נזון העולם.

ודרך חיים תוכחות מוסר. שני דרכים הם, אחד דרך החיים, ואחד בהפך ממנו. מהו הסימן של דרך חיים? תוכחות מוסר. שכאשר רצה הקדוש ברוך הוא לשמר את דרך החיים הזו, הוא שם עליו אותו המלקה ועושה תוכחות מוסר לבני אדם, ומיהו? זה שפתוב (בראשית א) ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך החיים. ולכן דרך חיים היא תוכחות מוסר. ומי שיש בו תוכחות, ודאי שמעירים אותו ללכת באותה דרך חיים ששם מתחיל תוכחות מוסר.

הפסוק הזה אין ראשו סופו, ואין סופו ראשו, אלא הפל הוא סוד האמונה של הפסוק הזה. כי נר מצוה - זה סוד של שמור. ותורה אור - זה סוד של זכור. ודרך חיים תוכחות מוסר - אלה גזרות וענשים של התורה, והפל סוד האמונה. וצריך זה את זה, ולהיות סוד של הפל פראוי.

ועל הסוד הזה של האור הזה שדולק ומאיר לנר הזה, כתוב בו באהרן (במדבר ח) בהעלתך את הנרות, משום שהוא בא מצד האור הזה. באור הזה כתוב (בראשית א) יהי אור ויהי אור. פינן שאמר יהי אור, למה כתוב ויהי אור, שהרי בויהי כן מספיק? אלא יהי אור - זה האור הראשון, שהוא ימין, והוא לקץ הימין. ויהי אור - שממין יוצא שמאל, ומסוד הימין יוצא שמאל, ועל זה ויהי אור, זה שמאל.

מבאן שיהי הראשון של התורה היה בצד השמאל, ולכן אינו סימן ברכה. מה הטעם? משום שבו

הכי אזדרע תדיר בעלמא, ועביד תולדין ואיבין, ולא שכין לעלמין, ומיהווא איבא דיליה אתזן עלמא.

ודרך חיים תוכחות מוסר. תרין ארחין אינון, חד ארח חיים, וחד בהפוכא מניה. סימנא דארח חיים מאן איהו. תוכחות מוסר. דכד בעא קדשא בריך הוא לנטרא להאי ארח חיים, שני עליה ההוא דאלקי, ועביד תוכחות מוסר לבני עלמא. ומאן איהו. האי דכתיב, (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים ועל דא, דרך חיים איהו תוכחות מוסר. ומאן דאית ביה תוכחות, ודאי דמתערי ליה למהך בההוא ארח חיים, דשארי תמן תוכחות מוסר.

האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה. אלא פלא רזא דמהימנותא דהאי קרא. פי נר מצוה, דא רזא דשמור. ותורה אור, דא רזא דזכור, ודרך חיים תוכחות מוסר, אלין גזרין ועונשין דאורייתא, וכלא רזא דמהימנותא. ואצטריך דא לדא, ולמהוי רזא דכלא בדקא יאות.

ועל רזא דא דהאי אור, דדליק ונהיר להאי נר, כתיב ביה באהרן, (במדבר ח) בהעלותך את הנרות, בגין דהוא אתי מסטרא דהאי אור. אור דא כתיב ביה, (בראשית א) יהי אור ויהי אור. פינן דאמר יהי אור, אמאי כתיב ויהי אור, דהא בויהי כן סגיא. אלא, יהי אור, דא אור קדמאה, דאיהו ימינא, ואיהו לקץ הימין. ויהי אור, דמימינא נפיק שמאלא, ומרזא דימינא נפיק שמאלא, ועל דא ויהי אור, דא שמאלא.

מבאן דויהי קדמאה דאורייתא, בסטרא דשמאלא הנה. ובגין כן לאו איהו